

Igor Petřík – šesťdesiatnik

Greetings to 60th birthday of RNDr. Igor Petřík, CSc.

RNDr. Igor Petřík, CSc. – vedúci vedecký pracovník Geologického ústavu Slovenskej akadémie vied – sa 7. marca 2012 dožíva svojej šesťdesiatky. Svoju vedeckú prácu v odboroch geochemia, petrológia a mineralógia začal v Geologickom ústave SAV v roku 1975 a zostal jej verný do dnešných dní. Za ten čas napísal ca 60 vedeckých publikácií (vrátane jednej monografie), ktoré postupne uverejňoval ako v časopise *Geologica Carpathica*, kde je mimochodom dlhoročným členom

redakčnej rady a editorom elektronickej edície, tak i v zahraničných renomovaných časopisoch, ako *Journal of Petrology* alebo *American Mineralogist*. Na Igorovi treba obdivovať jeho nesmiernu trpezlivosť, zanosť a perfekcionalistický štýl práce. Všetky jeho vedecké články sa preto rodili dlhšie obdobie, pretože kým Igor niečo vypustil z ruky, chcel to mať – ako sa hovorí – stokrát prepočítané a konfrontované so všetkou dostupnou odbornou literatúrou. Takýto systematický prístup k tvorbe znamená síce menej vedeckých výstupov, ale zato veľmi kvalitných. Základom všetkých jeho prác je dobrý matematický aparát, ktorý získal ešte na Strednej všeobecnovzdelávacej škole na Metodovej ulici v Bratislave, kde mimochodom chodil do jednej triedy s dnešnými univerzitnými profesormi geológie Michalom Kováčom a botanikym Alexandrom Luxom.

Za najväčší vedecký prínos Igora Petříka možno považovať príspevky k riešeniu genézy granitov Slovenska z pohľadu geochemika a petrológa. Rozpoznal úlohu mikrogranulárnych mafických enkláv, interpretoval mnohé izotopické datovania, charakterizoval zdrojové horniny granitov. Ako prvý zadefinoval pseudotachylity ako svedkov dávných zemetrasení, ktoré sú zaznamenané v našich granitových plutónoch. Prvýkrát na Slovensku sa pokúsil aplikovať teóriu chaosu a samoorganizácie v geológii. Nepochybne veľa priniesol aj pre rozvoj mineralógie, najmä riešením variácií zloženia allanitu a jeho premien, Fe-Ti oxidov, ale i monazitov so všetkými dôsledkami pre jeho chemické datovanie. Dnes sa vo svete na zobrazenie chemického zloženia allanitu používa diagram navrhnutý Petříkom et al. (1995). Igor Petřík popri svojej vedeckej práci dlhé roky odovzdával svoje vedomosti študentom na Prírodovedeckej fakulte UK v Bratislave,

kde je aj platným členom štátnicových komisií. Niekoľko rokov bol predsedom doktorandskej komisie pre obhajoby v obore geochemia. V súčasnosti pripravuje do tlače učebnicu o granitoch Slovenska.

Príslovečnú Igorovu trpezlivosť možno dobre doložiť na príklade výpočtu granát-biotitového termometra z polovice osemdesiatych rokov 20. storočia. V tom čase legendárna mikrosonda (JXA-5A), prvá na Slovensku, poskytla analýzy granátov a biotitov len za cenu niekoľkodňovej mravčej práce. Už samotné meranie mikrosondou bolo málo efektívne, lebo každá spektrálna čiara sa musela ručne nastaviť, hodnota zo spektrometra odčítať a ručne zapísať. Z jednoduchého merania sa obyčajne odchádzalo s husto popísaným zošitom dlhého radu čísel, z ktorých sa analýza dala získať len zdĺhavým iteratívnym postupom. Program v Basicu, ktorý Igor napísal v roku 1984, potom pomohol pri publikáciách nových analýz viacerým kolegom. V tom čase to bola na Slovensku jediná analýza, ako získať bodovú analýzu. Takisto práca na prvých počítačoch bola viac o vlastnom vklade a matematickej zručnosti ako o spoľahnutí sa na výstupy z počítačov. Igor vždy stál v prvej línii pri zavádzaní najmodernejších techník geochemického výskumu na Slovensku.

Igor Petřík pochádza z rodiny literárneho vedca Vladimíra Petříka, a preto okrem geológie má blízky vzťah aj k literatúre, slovenskému jazyku, ale i k archeológii. V tejto záľube nachádza silnú oporu u svojej manželky Dagmar. Viackrát spolu navštívili Grécko, kde si Igor nedoprial iba odpočinok pri mori, ale aj usilovne v úmorných horúčavách zbieral podklady pre populárno-vedeckú knihu „Pemza a bronz“, ktorá je neobyčajným skĺbením problémov histórie, klasickej filológie a geológie navštívených oblastí. Nezanedbateľná je aj jeho spolupráca s archeológmi. Z tejto spolupráce je azda najzaujímavejším objavom zistenie premeny dvetisícročného bronzu z helmy rímskeho vojaka nájdeného v lokalite Gerulata. Tu bol na pôvodnom bronzu identifikovaný kuprit i minerál blízky kassiteritu – akoby sa bronz menil na svoje pôvodné zdroje. Žeby to bola cesta, ako rozpoznať historické helmy od falzifikátov?

Čas je neúprosný a každému roky pridáva rovnako. U Igora čas znamená aj veľa skúseností z vedeckej práce, ktoré je potrebné ešte zúročiť. Jubilatovi Igorovi Petříkovi želim do ďalších rokov veľa tvorivých síl v prospech celej geologickej obce a poznania geologickej stavby Slovenska.

I. Broska

Za prof. RNDr. Vojtechom Zorkovským

*6. január 1920 – †12. november 2011

The remembrance of Prof. RNDr. Vojtech Zorkovský

*6. January 1920 – †12. November 2011

Po sviatku zosnulých a pred výročím tzv. Nežnej revolúcie 12. novembra 2011 dotýklo srdce významného univerzitného pedagóga geológie prof. RNDr. Vojtecha Zorkovského, skromného človeka a starostlivého zástancu rodinného života, ale aj usmernenej výchovy vlastných detí a niekoľkých generácií študentov na Baníckej fakulte VŠT v Košiciach.

Profesor Zorkovský sa narodil v Duliciach v okrese Martin. Po maturite na gymnáziu v Martine študoval v rokoch 1939 – 1943 na Prírodovedeckej fakulte Slovenskej univerzity v Bratislave, kde

získal v roku 1947 doktorát v oblasti prírodných vied. Po absolvovaní vysokoškolského štúdia sa stal asistentom v Geologickom ústave SVŠT v Bratislave u prof. Dimitrija Andrusova, kde sa okrem pedagogickej práce aktívne zapájal do riešenia výskumných úloh základného a aplikovaného charakteru.

